Сшиток 6. 15. січня 1922
Ціна 15ц. 10 за $1.25
ДО НАБУТЯ У ВСІХ КНИГАРНЯХ

Підване дитя

Роберт Блюм

До кімнати впав Олекса з двома слугами.

— Ні, не піду з вами! — кликнула з вогнем в очах — ненавиджу вас, бридкий ви мені! Не маєте до мене права і хоч би мені прийшло ся Бог знає як голосно кликати о поміч — то не піду з вами!

Олекса, розлючений до крайности, ворожим поглядом дивив ся в її сумне, бліде личко. Бачив кожду черту її лиця, осяяну першими промінями дня, а прямо розпучливий упір, що малював ся на її личку, доводив його до тим більшої лютости. Скрегочучи зубами хотів її силою потягнути за собою, але вона боронила ся рішучо і кликала о поміч.

Візник знова став звертати на них увагу, оставив роботу при направі воза і уважно слідив за їх суперечкою.

Олекса пінив ся зі злости. Скоро потягнув Ільону на бік, щоб усунути її з очий візника.

— Коли будете дальше опирати ся — просичав крізь зуби — то забю вас скорше, чим пущу на волю!

Рівночасно витягнув револьвер. Ільона жахнула ся і крикнула зі страху.

— Чи тепер підете зі мною? — промовив грізно. — Коли ні — згинете на місци.

Ільона тихо зітхнула. Лице її було дуже бліде, в камяних чертах свойого ворога вичитала, що не матиме він милосердя над ньою і що готов виконати погрозу. Коли тепер взяв її попід руки і потягнув за собою, не опирала ся вже більше, але пішла, майже несвідома зі страху і болю.

Мимо того однак все розглядала ся на боки, бо її здавалось, що чейже хтось мусить надійти, щоб увільнити її з рук сього страшного чоловіка; доперва коли пристанули перед брамою вілї, а Олекса потягнув за шнурок від дзвінка, стратила всю надію, бачила бо, що нема вже для ньої ніякого спасеня.

Явив ся старий слуга. Панок заговорив кілька слів до нього і слуга поклонившись низенько впустив їх на подвіре а відтак у хату. Ільона ледво могла удержати ся на ногах. Олекса впровадив її до кімнати на першім поверху, потім вийшов, замкнувши двері на ключ.

Ільона впала на канапу і довгий час лежала непорушно, задеревіла майже з розпуки. Все ще бачила дуло револьвера вимірене в свою грудь.

Тої днини старий слуга двічи приходив до ньої, при-

носячи їджене, але князь не показав ся ні разу. Стрівожений погляд Ільони надармо шукав в холоднім лици старого слуги хоч крихітку якого мягкого виразу, якого співчутя, але лице його видалось її вердим мов камінь.

Раз схотіла навязати з ним розмову, але він понуро потряс головою і не відказав ні словечком. Видно князь поучив його, як має заховувати ся.

Так надійшов вечір. Ільона приступила до вікна і дивила ся на огород. Серце її оповила болісна туга. Ах, коби вона могла вирвати ся з кіхтів того негідника, коби могла стати вільною, щоб поспішити до нього — до Роберта...

Дав ся чути голос дзвінка. Коли слуга отворив браму, на подвіре увійшов якийсь міняйло. В роздражненю стала приглядати ся як він став показувати слузї ріжний товар, аж остаточно звернуло її увагу те, що міняйло сей часто споглядав на горішні вікна. Нагло з її уст вирвав ся тихий оклик. Ох, Боже — чи може її очи не добачують добре?

— Роберт! — Роберт! — кликнула з невисказаною радістю.

Чи він її побачив? Через довшу хвилю він вдивлявсь в її лице — а відтак поволи, майже недоглядно, кивнув головою.

З очий Ільони потекли сльози радости... Щаслива тим, підняла обі руки до неба — він — він — її улюблений, був так близько коло ньої... Тепер знова вступила в її душу надія, що він її висвободить.

Слуга крутнув головою, на знак, що ніщо не купить. Міняйло ще раз підняв голову і кивнув в сторону вікна — потім звернувсь до брами. Ільона, прямо упоєна щастєм, дивила ся за ним.

— Роберт — Роберт — раділа в душі — ти є коло мене, о Боже, прийми мою щиру подяку за те — ти мене освободиш, мій найдорозший!

РОЗДІЛ XX.

ЧОМУ ВТІК?

Так лікарі, як і доглядач, стояли мов німі над приспаним пацієнтом, не будучи в силї поняти сього, що побачили. Лице асистента покрило ся пурпурою і він дивив ся то на лікарів, то на лежачого акробата, не знаючи що почати з собою.

Тепер тільки розвязалась перед ними загадка, тайна штукмайстра зістала відкритою і тепер доперва зрозуміли його дивне поведенє. Минула довша хвиля, поки вони охололи з зачудованя. Опісля старший лікар звернув ся до своїх товаришів і сказав шепотом:

— Як се бути може, щоби щось подібного в нинїшних часах трафляло ся? Подумайте лиш панове, через кілька тижнїв виступав Вайтленд в нашім місті як найсміливійший їздець, ми самі нераз мали нагоду приглядатись його штукам, при яких за малою невдачою можна було вязи скрутити — і нїхто навіть не предчував чогось подібного. Для мене є се загадкою!

Другий лікар притакував йому головою, а доглядач тимчасом розбирав пацієнта дальше. Опісля лікарі мовчки стали розглядати тїло.

— Гм, не така се легка справа, як думав я — промуркотів старший лікар — в найблизшім часї не буде нїщо з виступів, треба буде радикального лїченя. Но, мусимо наложити перевязки.

Асистент помагав, як звичайно, подаючи потрібні річи, але рука його дивно тремтїла а барва лиця часто мінила ся.

Доглядач счаста відходив і приходив. Мовчки покручував головою, відкритє, якого сьогодня був свідком, було і для нього дуже цікавим.

Заложено вже перевязки, а пацієнт ще не пробуджував ся. Оба лікарі, розмавляючи шепотом о тій так дивній пригодї, станули коло вікна, підчас коли асистент, занятий прятанєм приладів і инших причандалів лікарських, не міг майже відорвати своїх очий від блїдого і йому так дуже цікавого лиця хорого.

Лікарі вийшли до сусідньої кімнати, а також доглядач на їх поклик вийшов за ними, так що асистент остав ся самий лиш з хорим. Сів коло ліжка, ожидаючи хвилї, коли сей пробудить ся.

По якімсь часї тїло хорого стало дрожати. Рушив ся — але се, видно, спричинило йому біль, бо застогнав тихо.

Нарештї отворив звільна очи і вдивив ся в стелю. Доперва, коли молодий лїкар порушив ся коло нього, він здрігнув ся і звернув на нього свій перестрашений погляд.

Видно ще не зовсїм прийшов до свідомости, бо очима непевно водив на всї сторони. Але звільна вертала йому свідомість положеня. Нараз підняв ся в гору — на його лици відбив ся жах.

— Лежіть супокійно і уникайте зворушеня — остеріг молодий лїкар — заложено вам перевязку, отже мусите старатись бути супокійним, щоб скорше вернути до здоровля.

— Заложено перевязку? — запитав зі страхом Вайтленд, опавши назад на подушки.

Значить, тайну його відкрито!

Якийсь час лежав непорушно, примкнувши очи і тяжко дихаючи.

— Болить вас дуже? — спитав лїкар, побачивши, що лице хорого почало дрожати.

Вайтленд нїщо не відповів, лиш скоро відвернув своє лице до стїни, видно на се ,щоб лїкар не дивив ся на нього.

Взялась його розпука — стогнав придавленим голосом. Але що се поможе — його тайна і так вже звісна, не міг вже її закрити, тепер мусить піддати ся судьбі. Асистент почав до нього говорити, але на свої питаня не одержав нїякої відповіди.

Доперва ,коли може за годину увійшов старший лїкар, щоб побачити як має ся хорий, Вайтленд звернув до нього своє блїде лице.

— Пане доктор, яб хотїв розмовитись з вами тільки, без нїяких свідків! — просив з очевидним зворушенєм.

Лїкар притакнув головою і попросив молодшого товариша, щоб вийшов з кімнати.

Про що з ним Вайтленд говорив, про се нїхто не довідав ся.

Коли лікар опускав кімнату хорого, на його лици слідне було сильне зворушенє.

— Що за образ житя — яка дивна судьба — сказав самий до себе — се справді може зворушити чоловіка до глубини душі.

Увійшовши до своєї кімнати приказав покликати до себе обох лікарів і доглядача.

— Хочу просити Вас, панове, о слово чести, що не зрадите тайни Вайтленда! — сказав до них з глубокою повагою — я прирік навіть мовчанку на завсігди. Є важні причини до сього — на жаль, не маю права виявити вам сьої тайни, бо Вайтленд сказав мені все з таким застереженем — я особисто прошу панів о мовчанку і кладу вам на серцю, щоб про сю справу нікому ні словечком не згадали!

Всі дали йому бажане слово чести, а коли опісля вернув до кімнати хорого і сповістив йому, що може бути супокійним і певним за додержанє тайни — тоді вперве прояснїло бліде лице молодого штукмайстра.

Від тої хвилї був він зовсім супокійним а слідуюча ніч пройшла майже без горячки, хотяй все ще мовчав і сумував і тяжко було з нього добути яку відповідь.

Тільки, коли старший лікар, що був управителем шпиталю, наближав ся до нього і супокійно, по батьківськи питав ся про здоровлє, на лици молодця появляв ся усміх і тоді ставав він більше балакучим.

Слідуючі дні пройшли зовсім незамітно; поворот до здоровля йшов вдоволяючо, терпіня хорого уступали.

Так прийшов шестий день. Тої ночі в шпитали наглядав молодий асистент.

З хвилею, як вечір став западати, Вайтленд став зраджувати якийсь несупокій. Кілька разів отвирав уста, щоб щось сказати управителеви, але якась обава казала йому мовчати.

Лікар був зовсім вдоволений станом пацієнта, молоді сили побороли хоробу скорше, як він сподївав ся.

Управляючий лікар вийшов, остав доглядач, що крутив ся ще троха по салї, але й він за хвилю вийшов. Асистент цілий час зраджував якийсь несупокій і був дуже блїдий. Тепер вже остав самий коло хорого, котрий, як здавало ся, вже заснув, або засипляв, бо відвернув ся ли-

цем до стіни і зовсім не рушав ся. Молодий лікар сів при столі. Перед ним лежала медична книжка, але він її не читав, а погляд його пробігав понад ньою до Вайтленда.

Коли він думав, що хорий спить, то помиляв ся. Він лежав з замкненими очима і примушував себе до супокою, підчас коли серце його било шалено скоро і його мучив якийсь несупокій.

Наближала ся північ. Лице молодого лікаря мінило барву. Видно якісь дивні думки кружили в його голові і нервували його. О дванайцятій годині мусів подати лік хорому. Точно в означений час встав, тремтячою рукою хватив фляшочку, відчислив краплї, а потому з ложкою в руці наближив ся до хорого.

Вайтленд скоро підняв ся, а ликнувши лікарство, затремтів нагло, коли стрінув злющий погляд молодого чоловіка, тому скоро відвернув лице до стіни.

Години минали звільна, а вижидаючому Вайтлендови здавались вічністю. Лікар також сидів непорушно.

На дворі вже стало шаріти, коли се Вайтленд почув шелест коло свойого ліжка. Втворивши очи, побачив похиленого над собою асистента.

За хвилю залунав в салї крик, по якім слїдував відгук впавшого тіла. Молодий лікар підняв ся скоро з підлоги і втік з кімнати хорого.

Вайтленд сидів на ліжку задиханий і дико жевріючим поглядом стежив за втікаючим, потім руками стиснув розгорячковані виски — отже прочуте його не оманувало!

— Мій Боже — прошепотів — мушу втікати, як можна найскорше!

Глянув у вікно. Ще хвилю просидів непорушно, оперши на руку голову — потім наглим рухом підняв ся з ліжка.

— Мушу — годі довше зволікати! — думав. — Хотяйби мав я пропасти — мушу звідси забирати ся — не буду в силї стерпіти, коли ще раз його побачу!

Встав з ліжка. Скривив ся, коли перший раз станув ногою на землї — але затиснув зуби, не піддаючи ся слабости. В шафі висіло його убранє. Скоро підійшов до ньої виймив свої річи і поспішно став вбиратись. Як йому видістати б ся зі шпиталю так вчасним ранком, було для нього загадкою.

Ось вже був майже убраний, закинув ще на рамя широку обгортку і поволи став наближати ся до дверий. Не звертав уваги на терпіня, ні на серце, що било мов молотом... Положив руку на клямку. Ще раз оглянув ся по кімнаті — потім створив двері і вийшов на коритар.

Тут було ще зовсім тихо. Килими розстелені на коритари і сходах приглушили відгук ходу. Знав, що входові двері будуть замкнені, отже, зійшовши на долину, а переконавши ся опісля, що віддаль від землї не дуже велика, підліз на вікно і спустив ся на другий бік.

Видіставши ся щасливо поза обруб шпиталю, відпочав знова якийсь час сперши ся на огорожу, потім свобідною ходою поволік ся дальше.

В тім самім часї на горі отворили ся двері до опорожненої кімнати і увійшов доглядач хорих, щоб звільнити молодого лїкаря.

Шукаючи поглядом асистента спинив ся на порожнім ліжку. Як се стало ся, що хорий оставив ліжко — а також, де подів ся молодий лїкар?

Хвилю стояв мов в землю вкопаний — потім прискочив до шафи, а побачивши що нема убраня Вайтленда, крикнув зі страху і побіг до управителя, щоб розповісти, що стало ся.

По короткім часї вийшов застрашений управитель на коритар. Доглядач розповів все і оба пішли до кімнати хорого.

Старий лїкар перешукав цїлий покій, а опісля побіг до кімнати асистента.

Застав двері замкнені і доперва по кілька кратнім пуканю отворив їх асистент. На блїдім лици молодого чоловіка слїдний був великий несупокій.

— Даруйте — говорив до свойого старшого, нїм ще той спитав його — зробило ся менї дуже зле і слабо, так що я ледво сюди доволїк ся і не був я в силї кликнути на доглядача!

— Де є Вайтленд? — спитав строго управитель.

Молодий чоловік глянув на нього питаючим поглядом.

— Вайтленд? — спитав, загикуючись — но — чейже остав в своїй кімнатї!

— Нї, якраз його там нема! Як можна бути так недбайливим і оставити своє місце, не постаравши ся найперше

о заступництво? — кричав роз'ярений управитель. — Стіль ко сили чейже у вас ще було, щоб потиснути ґузик дзвіночка?! Тепер маємо гарну історію — Вайтленд втік зі шпиталю! Встид, ганьба!

Молодий чоловік побілів мов смерть і, крикнувши з перестраху, подав ся в глуб кімнати.

Управитель шаліючи зі злости тріснув дверми за собою.

В одну хвилину порушено цілий шпиталь — одні другим передавали вістку про втечу хорого.

Службу розіслано на всї сторони — але надармо — Вайтленда не вдало ся відшукати.

РОЗДІЛ XXI.

АКТОРСЬКА КРОВ.

Молода княжна Єлена Нелїдов вже від довшого часу стратила свій гумор. Навіть перед батьком не була в силї скрити свойого невдоволеня.

Старий князь, з природи благий, пропускав те все своїй дочцї, приписуючи причину смутку виїздови стриєчного брата. Він навіть самий дивував ся дуже, чому Ерик не присилає ніякої вістки про себе. Його виїзд став князя неспокоїти.

Коли тільки Ерик поверне, сейчас відбудуть ся заручини молодої пари, а тодї знова верне Єленї веселість — думав старий князь.

А рівночасно він і не припускав, що то саме він є причиною нудів, та злого гумору княжни; княжий спосіб житя став тратити для ньої свою приману. Вона тужила за давним товариством, в якім була веселою, свобідною, не спутаною у її поведеню, як тут.

Дуже часто, коли вечером мала йти на чай зі старим князем, опановувала її жажда повної свободи. Кров скорше плила її жилами; очи запалювались вогнем — тодї вона

з тугою простягала рамена до минувшини і радо булаби оставила все і втікла геть в світ широкий.

Але після сього скоро повертала розвага. Хоч не чула ся щасливою — то мусіла оперти ся покусї до втечі — задержувала її завсїгди думка про спадок по князеви. Чейже довго вже князь жити не зможе — думала — а коли замкне очи, вона стане богатою, незалежною і... свобідною, тодї знова буде могла вилетїти в світ і жити так, як сама захоче. Ах, коби ся хвиля вже наспіла! Коби вже могла вернути до свобідного житя, яке давнїйше вела. Для ньої буде вже байдужою страта медалїону і листа матерного. Коли буде в посїданю княжих маєтків, тодї нїхто не зможе вже заперечити її прав — а вона і так, о скільки се буде лиш можливо ,буде старати ся втечи зі своєю здобичею.

Найприємнїйшою для ньої розривкою була шалена їзда конем. Тодї бодай на коротку частинку, забувала про границї, які її зі всїх сторін стїсняли, була тодї знова свобідною, а свобода для ньої що раз то дорогоцїннїйшою ставала.

Одної днини вона їхала в товаристві кількох панів через поблизьке місто, де її присутність за кождим разом викликувало велике вражінє. Бо-ж і рідко коли мешканцям була нагода подивляти так зручну амазонку і тому то ставали всї на вулицях і зглядали ся на княжну.

Не тїшило се Єлену, вона не звертала на них своєї уваги, її погляд линув далеко-далеко — в простори — до золотої свободи... Вона потайки довідувала ся про Роберта Блюма і дізнала ся, що зник десь з місточка, де вона разом з Ільоною виступала в цирку, і що цїла циганська банда винесла ся з тої околицї.

З глубокої задуми пробудили її накликуваня. Наближив ся до ньої барон фон Редерн, один з її товаришів прогульки, і вказуючи на збіговиско людий недалеко від них, сказав:

— Ось, княжно, гляньте в сей бік, там якесь збіговиско людий! Може б ми під'їхали подивити ся?

Єлена, не застановляючи ся, притакнула головою і вони звернули свої конї в тім напрямі. Коли наближили ся до гурту, побачили віз, що колесами загряз у мягку землю і мимо всяких зусиль не можна було його порушити з

місця. Нагло Єлена задрожала — се з середини воза залунав голосний рев.

Її товариш, зауваживши переполохані оченята, аж розсміяв ся сердечно.

— Богу дякувати, княжно, що ви ще не дуже боязливі, а то вже б ви давно втікли! — кликнув. — В середині, у возі, є пантери!

— Пантери? — кликнула з зачудуванем Єлена — звідки вони тут взяли ся?

— Ах, се ви певно ще не знаєте, що матимемо цирк?

При сім кінь Єлени станув дуба, не відомо чого, а княжна мало що не висунула ся з сідла. Що за причина? Чи може стиснула його кільчастими запятками?

Поблїдла, з затисненими зубами сиділа в сїдлї?

— Рушаймо, бароне — сказала потім скоро — такі річи не цікавлять мене, їдьмо домів!

Звертаючи конем в бік, побачила з другої сторони під'їзджаючого до них якогось пана з панею.

Тихий оклик здивованя поніс ся з її уст. Рукою стиснула напрасно поводи, широко отворила очи — поглядом трівожно повела довкруги... Милосерний Боже — як тут відїхати, щоб наближаючі ся її не запримітили?!

— Княжно — ось там якраз їде директор цирку з „королевою пантер", вона видно дуже непокоїть ся положенем своїх вихованків! — доніс ся знова голос барона.

Єлена хотїла говорити, але щось стиснуло її в горлї. Потемнїло в очах; сильно подражнена, гризла собі долїшню губу, а піт краплями виступив на чоло.

Ось — ось наближав ся — Леопарді! — Боже всемогучий — коли він її побачить — пізнає!...

Торгнула коня в бік, щоб виминути наближаючих ся. але кінь не послухав, а мов умисне став крутитись на місци; в трівозї і злости вдарила його тростиною, а тодї кінь станув дуба і, мов шалений, пігнав прямо на Леопардього та його товаришку, так скоро, що Єлена не була в силї його спинити.

Леопарді підняв очи і побачив амазонку на сполоханім кони — скрикнув, бо пізнав її, хоч Єлена з розмислом відвернула в бік голову.

Спинив свойого коня і глядів за втікаючою.

— Що се таке — спитав зачудуваний самий себе —

звідки тут взялась би Єлена Спінелї?

Доперва, коли княжна зникла йому з очий, пігнав за „королевою пантер".

Товариші княжни ледво вспіли за ньою поспішати. Коли остаточно зрівнялись, а княжна звернула до них бліде мов алябастер лице, перестрашили ся її вигляду.

Смертельно змучена вернула остаточно на замок. Щоб не дати причини до ріжних балачок, перебравшись, вона мусіла зійти до гостий, які вже тимчасом оповіли князеви про пригоду княжни з конем. Переполоханий князь вибіг проти ньої і в найбільшій трівозї просив її, щоб на будуче перестала так шалено їздити.

Єлена була так дуже знервована, що лиш з трудом могла задержати супокій.

Панове почали оповідати про цирк і просили, щоб піти ще хочби на сьогоднїшне представленє. Єлена з поспіхом підійшла до вікна, не хотячи, щоб завважено її помішаня. Коли стали її дуже просити, щоб поїхала з ними до цирку, відмовила рішучо, заявляючи, що такі річи її зовсїм не займають.

На се старий князь притакнув поважно головою, бо думав, що давні спомини мусять її справляти велику прикрість.

Остаточно Єлена змогла увільнити ся з товариства і піти у свої кімнати. Понервована до найвисшого степеня почала ходити несупокійно по кімнатї; очи її світили горячковим вогнем. Струнка її стать дрожала — з тиха постогнуючи, притиснула розпалене чоло.

— Боже — шепотїла — цирк тут — Леопарді мене бачив — о, Боже, що зробити менї тепер? Буде допитувати ся про мене, коли дізнаєть ся... і поніс ся тихий стогін з її уст. Лице її прямо закамянїло зі страху і болю — той несупокій відбирав її всяке пановане над собою.

Змучена сїла на кріслї і примкнула очи. Думки її пігнали до міста, до тих, що з ними вперед працювала і бавила ся...

Сьогодня вечером перше представленє!... „Королева пантер" була незнакомою для ньої. Була се молода женщина, поважної постави, хоч може не дуже так красна, то однак її виступ мусить викликати сензацію. Вайтленд певно є також — о, як милї хвилини вона перебула разом з

ним! Потім Карло, сміхованець і сестри Данила... акробатки...

Ах, що то за житє було! Колиб ще сьогодня могла там заглянути! Що сказав би Леопарді, колиб так котрої днини прийшла до нього?

Усміхнула ся. Опісля підняла ся скоро, в її голові блиснула дивно авантурна думка. Почувала ся тепер немов відродженою, кров так горячо й так дико плила її жилами!...

З вечера гості розпращались і поїхали до цирку. Єлена оправдалась умученєм і вчасно вийшла до своїх кімнат.

— — — — — — — — — — — —

Вступне представленє стягнуло до цирку чисельну публику. Всі місця, до послїднього ,були заняті. З нетерплячкою вижидано початку представленя, а особливо виступу „королевої пантер".

Закінчено першу точку програми. Директор Леопарді був широкозвісним з того, що завсїгди стремів до як найкрасшого виведеня всїх точок програми, і тепер він самий особисто наглядав над приготованями до слїдуючої атракції. В сїм часї приступив до нього один зі служачих і повідомив, що його вижидає в ґардеробі якась дама.

Директор побіг, нерадий що його в сю хвилю відтягають від занятя. Коли отворив двері ґардероби, станув мов вкопаний на порозї.

— Панї, — панї тут — значить, я не помилив ся?

Струнка женщина, що в сю хвилину відсунула сїточку з лиця, підбігла скоро до нього, замкнула двері і потягнула його на середину кімнати.

— Ради Бога, пане директор, лиш не виявляйте мойого імени, нїхто не повинен знати про се, що я сюди заходжу!

Леопарді охолов зі здивованя. Дїйсна радість малювала ся в його очах, коли витягнув до ньої на повитанє руку.

— Панно Єлено, се знаменито складаєть ся, що ви тут зявились! — кликнув своїм питомим віденським виговором. — Бачите, панї — ви нам знаменито станете в пригодї, нам якраз бракує амазонки — приходите, панї, немов на поклик.

Єлена дала йому докінчити, а тодї станула прямо перед ним

— Послухайте тепер мене: Добре, я виступати-му у вашому цирку, але під певними услівями. Перше і найважнійше, що ніхто не має знати нїщо про мене. Не потрясайте головою, инакше менї годї, а дальше нїхто не сміє знати, що я колибудь виступала у вашому цирку.

Леопарді глядїв на дївчину дуже здивовано.

— Як се маю розуміти, панно Єлено? Чи вам пощастило виграти який великий льос на льотерії, або чи може знайшли якого богатого любка? Виясніть менї се найперше, звідки ви тут взяли ся.

— Не можу — відказала рішучим голосом — а мусите менї дати слово чести, що не мете нїкого про се розпитувати, яке становище тут займаю — в такім разї буду працювати безінтересовно, нїякої плати від вас не буду вимагати.

Директор не міг надивуватись.

— Як маю се розуміти — спитав.

— Вислухайте мене до кінця! Як довго зможу, буду виступати кождого вечера, але до цирку буду приходити все тодї, коли представлене вже зачне ся. Мусите отже укладати програму так, щоб точка мойого виступу приходила доперва пізнїйше. Носити буду білу перуку і ще й других способів вживати буду, щоб змінити свій вигляд так, щоб мене нїхто не міг пізнати!

Директор вдивляв ся зі здивованєм в лице дївчини.

— Чого-ж вам так робити, чому хочете виступати на сценї, коли не потрібно вам сього?

— Коли нї, то я-б вмерла з нудьги! — кликнула з пристрастю. — Я навикла до сього і без сього жити не можу. Від тої хвилї, як дізналась я про ваш приїзд, не маю супокою.

Отже-ж дайте менї слово, що не зрадите моєї тайни і самі не мете доходити в яких обставинах я живу! Тодї, пане директор, я знова ваша!

Леопарді вдарив в простягнуту руку дївчини і прирік, що не зрадить тайни.

Єлена була немов одурманена. Отже-ж знова буде могла гнати кіньми по цирковій аренї, знова буде могла почувати себе, хочби через кілька годин — вільною, свобідною циркївкою . . . На саму сю думку очи її блиснули во-

гнем, а цілим тілом потряс дрощ роскоші. В тій хвилї вона дійсно була дуже гарною.

Директор з усмішкою приглядав ся її, радіючи, що знова придбав її до цирку, забуваючи навіть дорікати за те, що колись так знагла оставила була цирк. Рішивсь, що мусить примкнути очи на те — вона-ж — а так думав собі — певно знайшла собі якогось богатого любчика і не хотіла, щоб всї знали про се.

— Шкода лиш, що ми стратили Ільону — зітхнув. — Ваші спільні виступи, були все вельми цікавими. Чи не маєте ніякої вістки про се, де вона поділа ся?

Єлена страшно поблїдла.

— Нї, нїщо не знаю про те; від хвилї того загадочного зникненя з цирку, я не мала ніякої вістки, де вона находить ся.

Директор підступив близше.

— О, коли так, то ми знаємо дещо більше, чим ви. Ільона довший час лежала хора в нашім містї, де якийсь чудотворець-лїкар привів її до здоровля. Одного разу, опісля довідував ся у мене про її адресу якийсь елеґантно прибраний пан — і зараз другої днини ваша сестра зникла без слїду!

Єлена відступила, крикнувши.

Хтось в той час застукав у двері.

— Пане директор, мусимо зачинати слїдуючу точку, публика нетерпеливить ся! — кликнув хтось з поза дверий.

— Добре, зараз прийду, нехай музика зачинає грати!

А звертаючись до Єлени, блїдої мов мертвець і тяжко дихаючої, що оперлась об стїну, сказав з поспіхом:

— Отже-ж справа рішена — завтра вечером побачимо ся. Приладжу все до виступу — значить можу певно числити на вас?

Єлена не відповідала, дивилась на нього зміненим поглядом, потім вхопила його трівожно за рамя.

— Пане, скажіть менї, як виглядав той чоловік, що питав вас про Ільону?

Леопарді нетерпеливив ся — музика вже почала грати вступ до слїдуючої точки.

— Мушу собі пригадати — ага — був се високий, молодий мущина, з чорним волосєм і такими очима, на бороді у нього був знак . . .

Єлена відступила переполохана, але Леопарді не звертав вже більш уваги, в поспіху кивнув головою і вийшов.

Єлена знесилена впала на крісло. Отсе в одну мить пізнала, що усуває ся земля під її ногами — що її княжі гідности скоро можуть пропасти.

Голос розпуки добув ся з її грудий.

— О, Боже — шепотіла з трівогою — Ільона жиє — жиє! А той незнакомий — що з ним втікла — се не Блюм — зі знаком на бороді — ох, Боже!... Ні, ні — князь Ерик з Ільоною? — Ні — се бути не може!

Дійсно, з того всього можна здуріти — Ільона жиє — коли мене знайде....

Зірвала ся з диким криком і втікла з кімнати в обнятя темної ночі...

РОЗДІЛ XXII.

БЛИЗЬКО МЕТИ.

Ніч чорною плахтою прикрила землю. Ні одна зірка не явилась на небі, щоб зменшити темноту. Чорні, тяжкі хмари снували ся ліниво по небозводі, сіючи на землю дрібним дощиком. Воздух був пересичений парою так сильно, що Ільона була змушена втворити вікно.

В душі радіючи тим, що побачила Роберта, не могла ніяк заснути. Встала з ліжка, знова убрала ся і повільно стала проходжувати ся по кімнаті. Думками була при ньому — при Робертови, і невисказане вдоволене наповнило її серце. Якже він її любить, коли аж сюди прибув за ньою, щоб вирвати її з рук ворога. Якою-ж потіхою для ньої була його близкість — в пригнобленю і трівозї чейже появив ся промінчик надії для ньої.

— Мій Боже, мій Боже — шепотіла тремтячим голосом, — колиб тільки зміг мене увільнити!

В присутности князя щораз то більший несупокій її огортав. Чому-ж її не завіз до батька, але волочить скрізь

по світі? Надармо просила його о поясненя, він все давав виминаючі відповіди, або тільки знимав раменами і оставляв її без відповіди, несвідомою дальшої судьби.

Повітрє в кімнаті ставало щораз то тяжше, тому приступила до вікна і вихилила ся на двір. Дрібонький дощик сипав по личку, але вона не звертала уваги на се, а повною грудю хватала холодний воздух.

Задрожала — бо якийсь шум з долини долетів до її ух. Що се? Чує легкий хід по розмяклій землї. Вихилила ся більше з вікна, очима старала ся прозріти темноту, але нїщо не змогла добачити.

Шум ще повторив ся. Серце її перестало бити — здержала віддих, коли побачила під деревом якусь похилену людину.

Не ворухнула ся, бо не знала хто б се міг бути Людина ся наближила ся, але ще й тепер годї було пізнати в темнотї, бо виріжнювали ся лиш загальні зариси. Вона наближившись під вікно підняла очи в гору.

З трудом лиш Ільонї вдало ся спинити крик радости, що так і тиснув ся її на уста. Вона-ж бо пізнала хто був сей — що стояв там на долинї . . . Се-ж був він — її улюблений!

— Роберт! — шепнула тихесеньким, мов подув вітру, голосом.

Блюм побачив її також — бо підняв капелюх до ньої, а вона — вона з радости не знала, що почати — врештї, сльозами радости заллявши ся, витягнула руки до нього.

Дав її знак, щоб була осторожною, а вона сейчас зрозуміла. Напруженим поглядом слїдила кождий його рух. Нараз стрівожила ся. Там — ось там з межи корчів виринула якась друга людина і приближила ся до Роберта. За ньою поступала трета — четверта. Побачивши, що сї люди стали розмавляти з Робертом і положили якісь річи на землї, вона заспокоїла ся, бо догадала ся, що се його помічники.

Тепер Блюм підняв до ньої голову і кликнув: Вважай! Потім щось перелетїло побіч ньої і впало до кімнати. Скоро оглянула ся і побачила на підлозї моток шнурка, до котрого була привязана карточка, на якій Ґорґо невправною рукою написав кілька слів, бо Блюм писати зовсїм не вмів. Ільона підняла картку і поспішно прочитала:

До другого кінця шнурка є привязана шнуркова драбинка. Витягни її до гори і зачепи гачок до рамів вікна. Потім прийду по тебе. Будь відважною — за хвилю будеш вже свобідною!

Сльози пустили ся з її очий, так дуже зворушили її сї слова, але плачем нїщо не вдїєш — тому скоро почала тягнути шнурок до гори. Чотирох людий мовчки слїдили її роботу, драбинка щораз висше підносила ся. Врештї Ільона вхопила її рукою і зачепила гак за футрину. Блюм найперше спробував, чи добре держить ся, а тодї, сказавши кілька слів до своїх товаришів, став піднимати ся в гору. Ільона тремтїла з радости, бачучи що її улюблений щораз зближає ся до ньої — в найбільшім захопленю витягнула руки до нього.

Тихий оклик радости вирвав ся з уст Роберта, коли глянув в лице дорогої дївчини і спинив ся на хвилю. Але почув голос Ґорґа, що напоминав його з долини, і зараз підняв ся дальше. Його товариш мав рацію, треба було спішити ся і найперше видобути Ільону з вязницї.

Коли вже підняв ся на вікно, Ільона крикнула зі страху. В хвилї, коли Роберт держав ся вже віконницї, отворились двері і до кімнати впав Олекса з двома слугами. Одним поглядом кинувши, зрозумів що робить ся.

— Ловіть того драба — вбити як пса! — кликнув, в дикім гнїву кидаючи ся до вікна.

Роберт в першу хвилю задеревів, але зараз вернула йому свідомість. Втїкати без Ільони не хотїв — отже-ж мусїв побідити або піддати ся.

Зі звинністю кота та відвагою льва скочив через вікно до середини кімнати.

Ільона страшенно перелякавшись, відступила взад і майже безпритомна впала на колїна. Олекса мав кинути ся на Роберта, коли отсе побачив над своєю головою лискучий ніж, що циган добув його зза пояса. Зі скорістю блискавицї відскочив і через се уйшов певної смерти, бо Блюм з такою силою замахнув ся, що певно бувби вбив ніж по саму ручку в голову противника.

— Дальше хлопцї — ловіть його! — крикнув хрипливим голосом Олекса, самий збираючи ся до удару. Але Роберт вже подав ся взад і плечима опер ся об стїну, щоб

охоронитись від ударів ззаду, а тоді добув револьвер і спрямував дуло на своїх ворогів.

— Геть відси — крикнув — перший, що наближить ся до мене повалить ся трупом!

Слуги, не маючи ніякої збруї, дійсно відступили, а коли побачив се князь, зверещав нелюдським голосом.

Рівночасно й він витягнув пистолю, бо від хвилї як побачив, що за ним слїдять, не розставав ся зі збруєю.

— Отже гинь, псе — кликнув і звернув дуло в грудь Роберта.

В сю хвилю, коли вже мав потягнути за курок, Ільона з криком зірвала ся з підлоги і, підбігши до Олекси, підбила йому руку до гори.

Впав стріл — але куля вдарила в стїну. Блюм закляв дико. Тепер і він рішив не щадити противника. Вже спрямував дуло в грудь його, а куля певно не хибилаби цїли — але поблїд нагло, рука задрожала. Князь, правою рукою тримаючи пистолю, лївою притиснув до себе дївчину, заслонюючись ньою перед вистрілом. Блюм не міг вже стріляти ,бо кожде порушенє противника могло справити, що куля могла поцїлити не його а дївчину.

Князь на се якраз числив.

Бачучи, що циган опустив руку, в котрій тримав револьвер, насмішливо зареготав ся — був вже певним, що його житю не грозить тепер ніяка небезпека.

Тільки що поніс ся відгомін княжого вистрілу, в городї зараз підняв ся крик. Ґорґо і його товариші побачили вже, що Блюм стрінув ся з опором. В одну мить Ґорґо спинав ся по драбинї.

— Держіть ся в темнотї — кликнув до других — і вважайте добре на те, що станеть ся. Коли побачите, що з долини буде яка небезпека, так дайте знак і без милосердя бийте кождого, що вам стане в дорозї! Я спішу на гору йому до помочі!

Людий, що разом з Робертом прибули на майдан облудного князя, само призначенє навело в дорогу. Були се також цигани. Стрінув їх в заїзднім домі, де знайшов захист для себе і свойого приятеля, саме тодї коли торгували коня у власителя заїзду. Запитавшись, дізнали ся, що банда циганів розложила ся о милю дороги від міста. Робертови прийшло на думку, що вони придалиб ся йому

для нічної виправи, отже порадившись з Ґорґом і за його згодою, візвав їх, щоб помогли йому в тій же виправі. Вони пристали на се без довгого надумуваня, не лиш ради гроший, які їм Роберт приобіцяв, але тут більше переважала єдність, яка вяже майже всї циганські ватаги, а яка не позваляє відмовити помочі другому циганови, коли той її потребує.

Ледво що Ґорґо скінчив говорити, коли отсе нараз з одної сторони городу дав ся чути голосний крик. Перестрашений глянув позад себе і побачив підбігаючих чотирьох людий, правдоподібно зі служби сього дому. І тоті його вже побачили і з криком кинули ся до бійки.

Одним рухом Ґорґо опинив ся на земли. Рукою сягнув за пояс — а за хвилю вже стремів в нїй довгий, блискучий ніж.

Але тамті не наполохали ся його; їх було аж чотирох і в руках мали тяжкі дручки, отже кождий з них чейже міг станути до борби із ним?!

— Кинь той ніж — драбе! — кликнув один з них.

Не відповідаючи, Ґорґо свиснув і нараз випали з корчів заховані там цигани і кинулись прямо на тих напасників, що зараз в першу хвилину подались зі страхом взад, не знаючи яке є число противників, але опісля розгоріла ся між обома сторонами завзята борба.

В короткім часї впав вже один противник під ударом Ґорґового ножа, заливаючись кровю — але се ще не відстрашило прочих. Мов град сипались удари на голови ворогів, часами з такою силою, що можна би думати, що лоби зовсїм попукають під ними.

Була се страшна бійка, що відбувалась там в темноті, тим страшнїйша, що нїхто з них слова не промовив, а лиш через довший час чути було глухе, тяжке сапане. А по якімсь часї знова поніс ся страшний крик, се знова повалив ся один зі слуг Олекси, а тепер і оставших двох зовсїм відвага відбігла. Не дбаючи про ранених товаришів, вони покидали дручки і кинулись втїкати. Також один з товаришів Ґорґа дістав тяжкий удар дручком в голову, але що до нього не було нїякої небезпеки, бо не стратив навіть памяти.

Ґорґо відітхнув — бо була се тяжка праця. Не забув однак, що він і його товариші були тепер ще в гіршім по-

ложеню, чим передом. Збігці напевно заалярмують цілий дім, а колиб вернули з більшою силою, справа легко могла би взяти злий конець для нього і його товаришів, не було оже много часу до страченя.

Але як поступала справа на горі?

Борба на долині тревала кілька хвиль, але через цілий той час не було чути з гори ніякого голосу. Що стало ся з Робертом? Чому не сходив долів? Нараз овладіла Ґорґом сильна трівога. Прочуте говорило, що там на горі стало ся нещасте, инакше Блюм повинен би бути вже на долині або з Ільоною або без ньої. Він звернув ся з приказом до товаришів.

— Ви оба йдіть в тамтой кут і стежіть за всім. Ти, Зенко, йди на зад і там чекай супокійно — сказав до раненого — ви же, колиб завважили що, вертайте сейчас і дайте знак. Я тимчасом спішу на гору — обавляю ся, що Блюм...

Урвав серед реченя, почув бо голоси більшого числа людий.

— Ходіть, ходіть — кликнув приглушеним голосом до товаришів — мусимо спішити ся; коли попадемо в їх руки, ми пропавші.

І не надумуючись довше побігли через город, кличучи Зенка, щоб спішив за ними. На мурови висіла драбина, по якій влізли до городу. Коли двох рівночасно хотіло спинати ся на мур, Ґорґо стримав одного з них:

— Заждіть ще! — сказав. — Найперше мусить Зенко видістати ся на другу сторону, аджеж він не може так скоро бігчи. А ти — сказав до того, що сидів вже на горі задержи ся там на мурови, поможеш Зенкови зійти в долину.

Нарешті Зенко поліз в гору, а що був дуже ослаблений, то се троха довше тревало нім виліз на мур. За ним поліз третий — Ґорґо остав ще на долині. Тихий оклик вихопив ся з його уст, коли побачив якусь темну стать скоро пробігаючу через подвіре.

— Блюм! — кликнув мимоволі і хотів вже пустити ся проти нього, але здержав ся.

Се не був Блюм, не був се його приятель — сей був хтось значно низший і грубший.

Глянув на драбинку — була пуста, значить товариші були вже безпечні. Тепер знав, що той наближаючий ся, належав до домашних, отже до його ворогів. Ще лиш яких

пять ступенів був віддалений від нього — Ґорґо сягнув по ніж, що стремів за поясом.

— Пст! — пст!...

Ґорґо чекав. Що се мало значити!

— Пст! пст! — знова почув від тамтого, що тепер поволи наближав ся до нього.

Ґорґо все ще тримав рукою ножа.

— Що сталось? — спитав, коли тамтой станув перед ним. Ледво се однак промовив, побачив в його руці блискучого ножа.

Тамтой ще не мав часу спустити руку, як Ґорґо закляв страшно і копнув його в живіт з такою силою, що той крикнув з болю і повалив ся на землю. Притім ніж випав йому з руки.

Ґорґо відтрутив його на бік і колінами притиснув грудь лежачого. Очи його горіли в темноті, мов очи вовка, віддих зі свистом добував ся з його горла, а лівою рукою злапавши свою офіру за гортанку, сказав, піднявши праву, руку в якій держав ножа:

— Нужденний, підступний псе — молись Богу, бо нім ще уплине дві хвилини, ніж сей заглубить ся в твоїм зрадливім серци!

Але страх перед смертю подвоїв сили тамтого. Очи йому вилізли на верх, по тілї пробіг дрощ — з розпуки послїдними з'усилями вдало ся йому освободити свою гортанку з зелїзних стисків. Віддихнув кілька разів — потім сказав тремтячими, блїдими устами:

— Змилуй ся — не вбивай мене! — Май милосердє — прошу тебе в імени Матері Божої. — Се правда — я напав тебе підступно — але я хотів здобути гроші, що нам приобіцяно, коли котрого з вас зловимо. — Ще раз прошу тебе — май милосердє, ціле житє буду тобі вдячний!

Але Ґорґо заперечив головою.

— Не жури ся — з таким драбом, як...

Спинивсь і підняв голову, бо почув якісь голоси людий прямуючих до того місця. Почув їх також і той другий.

— Втїкай, втїкай чимскорше — кликнув — що найменше десять людий шукає за вами, коли знайдуть тебе, то самий згинеш марно.

Спіши ся, а я буду тобі вдячний, коли даруєш мені житє!

Ґорґо поблід. Голоси вже були дуже близько. Зірвав ся скоро.

— Нехай буде й так — жий щасливо! — кликнув. — Але нещастє твоє, коли ще раз станеш мені в дорозї.

Побачив дійсно гурток людий прямуючих до нього. З незвичайною скорістю скочив до драбинки — ще раз оглянув ся поза себе — потім зручно став спинати ся в гору. Але гонцї вже побачили його і кинули ся з диким криком за ним — на переді їх гнав рослий мущина.

Ґорґо ледво станув на мурі а він вже одну ногу опер на переднім щабли і насмішливо зареготав ся — йому бо здало ся, що ось-ось вже схопить пташка.

— Стій, стій, мій хлопче — кликнув до цигана — маю ще кілька слів з тобою поговорити! — і скоро дер ся в гору.

Але дивна річ — чому Ґорґо, стоячи на мурі, не зіскочив на другу сторону? Присів на горі і вдивив ся в свойого зорога. Коли то вспяв ся вже до половини мура, циган тодї підняв ся з нагла. На його лици появив ся чортівський усміх — потім з цілою силою потрутив драбину, а вона закрутивши півкруг, впала на подвірє.

Страшний крик розляг ся під муром. Чоловік, що стояв на драбинї, стратив нараз опору під ногами і хватаючись руками воздуха, впав головою на камінне подвірє.

Дикий сміх дав ся чути з муру — потім циган скочив на другий бік і зник в темряві.

Підчас, коли се діяло ся на подвірю, на горі не менш страшна розправа провелась.

Ледво прогремів стріл, що Олекса вимірив був в Роберта — як се отворили ся двері і до кімнати впало кількох людий. Декотрі з них були узброєні. Се видів Блюм, видів і Олекса; підчас, коли перший, бачучи наближаючу ся небезпеку, страшно поблід — очи Олекси блиснули вогнем вдоволеного побідника.

— На нього, дальше — кликнув — сто лірів дістане той, хто його повалить!

Не забув однак притім на себе, і так держав на пів омлілу Ільону, щоби куля, колиб Блюм справдї стрілив, не поцілила його, але її.

Роберта обняла страшна трівога. Хоч все ще тримав револьвер звернений на своїх неприятелів, то цілу свою увагу спрямував на князя. Бачив як той постепенно уступає взад і як все заступає себе Ільоною. Зразу Роберт не міг поняти в якій се цїли робить, але опісля се вияснило ся.

— Дальше, Осипе — вбий того пса! — кликнув Олекса, а покликаний справдї кинув ся на Роберта, але він, побачивши се, скоро звернув револьвер на свого ворога — блиснуло — гукнуло — і ранений впав на підлогу. Всї скаженїлим криком ревнули нараз. Але Олекса осягнув се, чого хотів. Циган на хвилю відвернув свою увагу від нього, а він скористав з того і скоро відвернув ся з Ільоною в бік і двома скоками опинив ся вже коло дверий, котрі отворив ударом ноги.

Побачивши се Блюм, сейчас пізнав намір ворога і забуваючи про всяку осторожність, кинув ся за князем з криком смертельно раненого тигра.

— Ільона — кликнув — Ільона, ходи сюди, до мене!

Прислужники усунули ся перед ним з перестрахом. Без ніякої перешкоди дістав ся до дверий — ще три кроки віддїляли його від неприятеля. Олекса поблїд мов мертвець, він не припускав щоб Роберт здобув ся на так шалену відвагу і пустив ся за ним. Скоро підняв пистолю, але нїм ще зміг випалити прийшла йому поміч з другої сторони. Один зі слуг очутив ся з перестраху, і коли побачив Блюма відверненого задом до нього так, що не міг бачити нікого крім Олександра, він похилив ся, підняв дручок, що випав був з рук Осипа, і зайшов Роберта несподївано ззаду.

В ту хвилину, коли він мав переступити поріг, свиснув в повітрю дручок і з великою силою впав на голову цигана.

Револьвер випав з рук Роберта, він хитнув ся і впав на долївку.

РОЗДІЛ XXIII.

ПРОВИДІНЄ ВСЕ ЧУВАЄ.

Коли ґрафиня Солмсберґ отворила очи, побачила похиленого над собою свого чоловіка. Зі страшним криком підняла ся з землї. Ґраф подав ся взад, але сейчас опанував себе.

Він же мусїв се зробити, мусїв ще сьогодня сповнити страшний злочин — його супокій, цїла його будучність залежала від сього, щоб сї уста на віки замовкли.

І зі страшним, хрипливим криком, що вирвав ся йому з горла кинув ся знова до ньої і злапав за груди.

Ґрафиня хотїла кричати, хотїла вирватись з його рук — страшна трівога відбилась в її очах — нараз стало ся щось страшного . . .

Чи се земля розпала ся, щоб пожерти злочинця?

Вже тодї, коли ґрафиня зірвала ся з землї, долїтало з гори якесь дивне тріскотанє, на яке нікотре з них не звернуло увагу. Тепер тріскотанє се повторило ся, але значно міцнїйше — і нараз розляг ся так страшний гук, що цїле підземелє задрожало.

Крик — знова гук, ще страшнїйший — мури задрожали — Боже милостивий — обоє пропавші — частина муру зсунула ся з гори. Ґраф покотив ся взад і майже без памяти впав на землю — ожидаючи смерти. Йому видало ся, що дальша частина муру мусить також розсипати ся і прикрити його собою — але тепер вже не було чути нїчого, кругом був повний супокій.

По довшій хвилї здобув ся на відвагу і отворив очи. Зі всїх сторін окружали його тумани куряви, так що невиразно тільки міг розпізнати велику купу грузовиня. Тремтїв з перестраху цїлим тїлом, чоло його покрив холодний піт. Нарештї підняв ся, не міг вже майже дихати в куряві і тепер доперва розглянув ся кругом.

Крикнув нараз — де-ж подїла ся Евгенїя?

Ось там стояла, коли наміряв ся її убити, а тепер там

не було видно ніщо, крім купи грузовиня. Посунув ся вперед — не міг ще сього поняти — колиб се було правдою — колиб . . .

Каміня заперли йому дорогу; хвилю дивив ся на то знищенє — потім засміяв ся чортяичм сміхом. Аж сам себе перестрашив ся, так страшно відбив ся той злобний сміх від оставших мурів.

Чи не помиляв ся — чи не є се сон? Отже справді вона вбита? Лежала забита під купою каміня? Чи дивне призначенє випередило його, ощадивши йому труду, виконуючи за нього вбійство? Чижби яка висша сила звільнила його від ненависної женщини?

Зрадів дуже, а потім став шукати кругом того місця, де лежав, щоб запевнитись, чи дійсно вона не жиє — але що під камінєм було, годі було добачити.

Аж тепер відчув сильний біль в нозі, почав голосно стогнати, напружені нерви охлявали — і нараз охопило його знесиленє, коліна стали під ним так сильно тремтіти, що ледво держав ся на ногах. Ще раз глянув кругом себе і бліде його лице викривив чортівський усміх.

— Га, га, га, се правдиве щастє — радів він — тепер не треба її вже навіть похорону справляти, призначенє само о те постарало ся. Дійсно, ліпше не могло ся стати; тепер я свобідний від тих проклятих супружих вязів — а до того ще не я її убив!

Здавало ся, що самий настрашив ся свойого реготу, так скоро дер ся в гору.

Або може то були грізні привиди — або може докори зумління так скоро його поганяли?

Ні, ні, він тепер почував ся свобідним від всякої вини — бо чейже не убив її! Припадок, без його уділу, доконав ціли, він не був убійником графині!

Прибувши на гору до своїх кімнат, ледво мав стільки ще сили, що очистив з порохів убранє, щоб другої днини слуги не доміркували ся де він був. Потім впав страшно висилений на ліжко і заснув несупокійним сном.

— — — — — — — — — — —

Але що стало ся з ґрафинею Солмсберґ, чи камінє справді присипало її на смерть під собою?

Тоді, як мури почали пукати, Солмсберґ мимоволі випустив ґрафиню зі своїх рук і вона безсильно покотила ся

в кут, значить впала досить далеко від ґрафа, а коли мур завалив ся, ґрафиню привалило камінє, але на щастє не зазнала тяжкого ушкодженя тіла. Коли ґраф її шукав, купа каміня, грузовинє і курява заслонили її перед його очима так, що він був майже певним, що вона знайшла смерть під тим всім грузовинєм.

Може з годину лежала так без памяти, поки прийшла до свідомости. Поволи рушила ся. Кругом неї було темно і в першій хвилині не могла зрозуміти, що се стало ся з ньою.

Довший час сиділа непорушно на землї. Ззаду голови відчувала сильний біль. Нарештї звільна почала повертати її память. Хотїла піднести ся — але стогнучи, знова впала на землю, цїле тїло її було ще немов задеревіле. Пригадала собі ґрафа й трівожно розглянула ся кругом себе. Чи він все ще є коло ньої, той страшний чоловік, зі шнурком в руках, що хотїв її задушити, що за всяку цїну наважив ся її вбити?

— Боже милосерний — яка се страшна хвиля була! Ще тепер, лиш на самий спомин, кров її стиналась в жилах, і вона, тремтячи цїлим тїлом, закрила своє лице долонями — ся страшна хвиля вдруге станула зовсїм виразно перед нею. Одного лиш не могла зрозуміти — як се стало ся, що мур так нараз розвалив ся? Де подів ся ґраф — може вбити її? Нараз страх обняв її перед сим місцем, і він переміг її ослїблене. Зірвала ся цїлою силою волї і степень за степенем, піддержуючись об мур, посувала ся вперед. Нога її не спіткнула ся на ніяку перешкоду. Не знаючи, куди вона йде, пройшла через отвір, що зробив ся в мурови і знайшла ся в довгім, вузкім хіднику. В першу хвилю змішала ся. Приперла ся до муру, щоб трошка відпочати. Все те було для ньої неясним, незрозумілим! Голова її ще дуже боліла, не могла думок зібрати. Хвилю постоявши, вона посунула ся дальше здовж хідника, на кінци котрого наткнула ся на вузкі сходи.

Знова мусїла відпочати, але опісля, немов оживлена якоюсь новою думкою, почала спинати ся в гору. Нагло вдарила ся в голову так сильно, що аж крикнула з болю і мало не впала зі сходів; почула притім, що повала під ударом її голови піднялась була троха до гори — значить, мусїв там бути отвір.

Серце її почало бити скоро; оперши ся ногами об степень сходів, вона підняла в гору руки і старалась піднести запору над головою. З утїхи аж крикнула, коли почула, що двері над її головою підняли ся до гори — зібрала тепер всї свої сили і по хвилї вдалось її зробити собі дальше вільну дорогу.

І знова крикнула з радости, коли вдарив її свіжий воздух, котрого вже від так давного часу була позбавлена. Опершись об пень дерева, гляділа майже несвідомо кругом себе.

Де-ж вона є тепер?

Нарештї пізнала, що находить ся в заднїй частинї парку, куди мало хто з замку заходив. Отже-ж тут кінчив ся підземний хідник з замкових пивниць. Так дивним способом видобулась з вязницї, що й тепер ще не була в силї того поняти.

Холод ночі проняв її до костий, й потряс цїлим її єством; тепер доперва відчула, як вона дуже ослаблена і як радо би положила ся хочби й на землї, щоб троха відпочати. Переміг її тільки страх, що ґраф може стане її шукати під грузовинем, а не знайшовши там, буде шукав дальше, віднайде відкритий вихід — і тут її зловить.

Зібравши послїдні сили, поволокла ся через парк до фіртки, що вела в ліс. Там доперва відітхнула спокійнїйше, бо чула ся вже безпечнїйшою, тут скорше могла знайти місце, деб скрити ся перед своїм вороґом.

Сили стали її зовсїм опускати — ноги під ньою дуже тремтїли. Ще поволокла ся кусень дороги, а потім обняло її безсилє і нараз, навіть без стоґону, тихесенько опустила ся на землю, покриту мягесеньким мохом.

— — — — — — — — — — — —

Від часу, як Блюм пустив ся в світ шукати білої голубки, стара Урака не могла видержати в скалистій печері; стала тужити за своїми і хотїла чимскорше з ними зійти ся.

А була ще дуже слаба і мусїла заждати, аж доки не прийде до сил і зможе вибрати ся в дальшу дорогу. Вижиданє то було дїйсним терпінем для сьої непосидющої циганки, нетерплячка ще більш підривала й так слабе її здоровлє. Крім сього Льоля в останнім часї зовсїм змінила ся, так що Ураку трівога збирала, дивлячись на те все. Від коли Блюм вибрав ся в дорогу, вона зовсїм вже не дба-

ла, як давнійше, про стару. Дуже часто, цілими годинами волочила ся десь по лїсах, а вернувши, довгий час сиділа в кутї непорушно і мрачним поглядом дивилась безцільно перед себе. В таких хвилях не рідко трафлялось, що дївчина знагла зривалась зі страшно диким реготом і немов в приступі божевіля затискала грізно пястуки. Урака думала тодї, що дївчина здуріла, бо коли старала ся її успокоїти, Льоля або зовсім не відповідала, або з диким криком зривала ся і втїкала з печери. Тільки найпотрібнїйших річий приносила старій — а й таке бувало, що нераз добре виголоднїла Урака довго вижидала, аж Льоля здогадала ся принести її дечого до їдженя.

Одного вечера, коли Урака вже настілько прийшла до сил, що могла проходжувати ся по печері, Льоля вернула охочо підспівуючи. Стара видивилась здивовано, побачивши заточуючусь на всї боки дївчину — в такім під'охоченю не бачила її нїколи.

Коли Льоля наближилась до старої, Урака відсунулась від ньої з обридженєм — сильний запах горівки, що йшов від ньої, зрадив, що дївчина пила. Коли стара дорікала за се — Льоля зареготалась.

— Ха, ха, ха, і що-ж вас се обходить, що я роблю? Хочу також бодай раз бути веселою, а такою бути можу лиш тодї, коли палюча теч розійдеть ся в моїх жилах; ха, ха, ха, тодї на смерть можу засміятись над нуждою світа сього — що переповнив ся вже в щерть всякого роду дураками — ха, ха, ха!

Гіритім кинулась на землю і сміяла ся, аж сльози поплили з її очий, а опісля дївчина впала в нестримний плач.

Сего було вже досить, треба було дївчину вивести між люди, инакше моглаби дуже легко попасти в божевіле. Після трох днїв відпочинку, Урака вважала себе настільки сильною, що рішилась вже враз з Льолею вибратись в дорогу. Стара циганка мала зелїзне здоровлє, всї муки голоду і недостаток перебула відважно. Коли сказала Льолї, щоб ішла з ньою шукати циганів, дївчина притакнула головою, додавши:

— Менї все одно, піду з вами, куди скажете!

В ночи, перед дниною, коли мали вибратись в дорогу, Урака не могла заснути. Думки її все блукали кругом замку. Що стало ся з ґрафинею, намісць котрої похоронено в

гробі якусь другу женщину?,.. І остаточно прийшло її на думку, що можливо то ґрафиню знайшов був Блюм там в пивниці. Страшне! Ся думка зовсім відобрала її супокій. Підняла ся і тяжко зітхнула. Від ґрафа можна було всього сподівати ся, він був спосібним до найстрашнійших злочинів. Стара циганка мимоволї затиснула пястук. В западених її очах блиснув вогонь ненависти.

— Знаю його — воркотіла — се кровожадна звірюка в людському тілї, для нього немає ніякої святости! Ах, колиб я була в силї те все дослідити! Ся думка не дає менї супокою — щось наче приковує мене тут — не виберусь в дальшу дорогу, доки не дізнаюсь, що стало ся з ґрафинею.

Встала злегонька і повільним ходом вийшла з печери. Проходячи попри сплячу Льолю, почула її тяжкий віддих; дівчина певно не зауважила відходу старої. Коли вийшла на вільний воздух, відітхнула цілою грудю, трівога десь незамітно пропала. Ішла досить скоро лїсом, що дрімав оповитий сном ночі, а думки її вибігали далеко вперед. Але як то її вдасть ся те все вислїдити? Не мала надії, щоб сьої ночі могла дістати ся до замкових пивниць — не мала надії на сю ніч але й взагалї не знала як дізнати ся про те. Лагідне місячне світло присвічувало її дорогу а стара циганка з поспіхом бігла вперед, приговорюючи сама до себе в дорозї. Нараз посеред дороги спотикнула ся її нога. Крикнула і на хвилю мов задеревіла, потім же похилилась над лежачою серед дороги людиною.

— Якась женщина — пробурмотіла — звідки вона взяла ся в лїсї серед ночі?

Похилившись низше над омлїлою, підняла троха до гори її голову, щоб красше заглянути в її лице. Місячне проміне впало на блїде, винужденїле лице. Урака вдивлялась довшу хвилю уважно в то лице а відтак скрикнула зі здивованя. О, Боже — чи добре бачить очима? Чи не помиляєть ся? Чи се бути може — ся винужденїла худа женщина малаб дійсно бути ґрафинею Солмсберґ?

Дрощ стряснув цїлим тїлом похиленої старої циганки, підчас коли її погляд спочивав в нїмім задивованю на смертельно блїдім лици лежачої перед ньою женщини.

Нї, нї, се не був сон, в сїм шляхотнім личку пізнавала кожду черту ґрафинї — бідненька мусїла пройти страшні терпіня. Нагло зимний дрощ стряснув тїлом старої циган-

ки. А може вона вже не жиє? Смертельно бліде лице ґрафині, заставило її таке думати. Скоро добула з кишені фляшочку з животворними каплями, яку завсігди з собою носила, вляла кілька крапель до уст ґрафині і натерла ними її чоло. Наслідок скоро показав ся. Найперше задрожали ніздря, потім стало рушати ся ціле задеревіле тіло, і придушений стогін добув ся з напів отворених уст.

По хвилї дрощ стряснув вихудженим тілом ґрафині і вона отворила очи. Тихий крик радости вирвав ся з уст Ураки: Слава Богу — вона жиє!

З початку дивилась ґрафиня неясним зором, і доперва коли циганка підоймила її і промовила кілька потїшаючих слів, вона здрігнулась і свідомість вернула в бідне, опущене тіло.

— Урака — шепнула слабким голосом, пізнавши циганку.

— Мій Боже, пані, ще ніяк не можу зрозуміти звідки ви тут в лїсї взяли ся і то ще в такій пізній порі? — спитала з чутєм Урака.

Бліда пані хотїла щось відповісти, але тільки порушила устами, а ніякий голос не добув ся з її горла — видно була ще сильно ослабленою.

Побачивши се, Урака більш не питалась про нїщо. Вляла її ще кілька крапель до уст і оставила на часок, щоб вона відпочала.

Ґрафиня кілька разів пересунула рукою по голові, тихо постогнуючи притім — видно все ще відчувала біль. Потім трівожно зложила руки, як до молитви.

— Возьми мене звідси, Урака, заведи мене куди хочеш — але якнайдальше від сього місця! Ґраф мігби надійти — Боже — тоді б я вже не оминула його рук, тоді він напевно вбив би мене!

В смертельній трівозї дрожала цїлим тїлом. Урака з жалем похилила ся над ґрафинею, сих кілька слів її говорило про все.

— Маю зовсїм певну криївку недалеко звідси, там вас ніхто не знайде. Тільки не знаю чи зможете дійти туди.

— Може — коли будеш мене підтримувати, може дійду! — сказала з горячковим несупокоєм ґрафиня. — Мушу втїкати, бо він шукатиме за мною — він хотїв мене вбити — Урака, змилосерди ся, ратуй мене!

ЗАМОВЛЯЙТЕ!

ЗАМРАЧЕНИЙ СВІТ

драматичний образ із житя нашого народа

на чотири дії

написав

МИКОЛА КУРЦЕБА.

Ціна 35 цт.

КНИГАРНЯ ПАСІЧНЯКА

850 MAIN STREET.

WINNIPEG, MAN.